Etelä-Savon hyvinvointialueen asiakasmaksut 1.1.2027 alkaen

Aluehallitus 23.11.2026
7847/02.05.00.00/2026

Valmistelija

Rahoitusjohtaja Arto Jalkanen puh. 040 359 6841
Talouspalvelupäällikkö Pia Hyttinen puh. 040 359
Juristi Tarja Poikolainen puh. 040 359 9483

Etelä-Savon hyvinvointialueen voimassa olevan hallintosäännön 8 §:n 5 momentin 9 kohdan mukaan aluevaltuusto päättää palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen ja hintojen yleisistä perusteista ja hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvista palveluista perittävistä asiakasmaksuista.

Aluevaltuusto on päättänyt hyvinvointialueen palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä periaatteista 19.12.2022 § 118 seuraavasti:

1. Etelä-Savon hyvinvointialueen asiakasmaksujen valmistelun yleisenä lähtökohtana on huomioida hyvinvointialueen taloudellinen kestävyys;
2. asiakasmaksut peritään enimmäismääräisinä asiakasmaksulain ja -asetuksen mukaisesti;
3. harkinnanvaraisia asiakasmaksuja korotetaan kustannustason mukaisesti; ja
4. aluehallituksella on tarvittaessa mahdollisuus päättää perustellusti lainsäädäntöä matalammista asiakasmaksuista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista säädetään asiakasmaksulaissa (734/1992) ja asiakasmaksuasetuksessa (912/1992). Asiakasmaksulain 1 §:n mukaisesti hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalveluista voidaan periä maksu palvelun käyttäjältä, jollei lailla toisin säädetä. Asiakasmaksulakia sovelletaan myös hyvinvointialueen ostopalveluna järjestämään palveluun. Palvelusta perittävän maksun suuruutta rajoittaa asiakasmaksulain 2 §, jonka mukaan palvelusta perittävä maksu saa olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen. Tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta on annettu asiakasmakuasetuksessa. Asiakasmaksulaissa ja -asetuksessa

on määritelty tietyille palveluille enimmäismaksu, tai maksu on säädetty perittäväksi asiakkaan maksukyvyn mukaan. Hyvinvointialueen sisällä, asiakkaan asuinkunnasta riippumatta, sovelletaan yhdenmukaisia asiakasmaksuja.

Asiakasmaksut 1.1.2027 alkaen

Sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksujen indeksitarkistusten toteutus on kaksivaiheinen prosessi. Osa tarkistuksista tehdään valtioneuvoston asetuksella ja osa STM:n säädösilmoituksella. kaikkia euromääriä ei ole vielä vahvistettu.

Valtioneuvosto on 19.11.2026 hyväksynyt VN/28356/2026 asetuksen, jonka perusteella asiakasmaksut nousevat ensi vuoden alusta. STM:n säädösilmoitus asiasta on annettu ja maksutaulukko julkaistu 20.11.2026. Sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuasetuksen mukaisiin asiakasmaksuihin on tehty lakisääteiset indeksitarkistukset, minkä seurauksena maksujen enimmäismäärät nousevat vuoden 2027 alusta. Hyvinvointialueindeksin muutokseen perustuen maksujen enimmäismääriin tulee 2,71 prosentin korotus 1.1.2027 alkaen. Kansaneläkeindeksiin sidotut asiakasmaksukatto ja maksukaton täyttymisen jälkeen perittävä lyhytaikaisen laitoshoidon ja -palvelun ylläpitomaksu säilyvät ennallaan vuonna 2027 (maksukatto 815 euroa v. 2026).

Asetuksessa säädettyjen maksujen indeksitarkistusten lisäksi samanaikaisesti tehdään indeksitarkistukset myös asiakasmaksulaissa säädettyihin tulosidonnaisia asiakasmaksuja koskeviin vähimmäiskäyttövaroihin ja tulorajoihin. Vähimmäiskäyttövaralla tarkoitetaan asiakkaalle minimissään kuukausittain hänen omaan käyttöönsä jätettävää rahaa, joka koskee pitkäaikaista laitoshoitoa ja perhehoitoa sekä ympärivuorokautista palveluasumista. Tulorajat määrittelevät rajat, jota pienemmistä tuloista maksua ei peritä jatkuvaa ja säännöllistä kotona annettavaa palvelua saavalta (kuten esimerkiksi kotihoidon asiakkaalta). Näiden indeksitarkistusten vaikutus on 2,6–2,7 %.

Sosiaalihuoltolain muutokseen liittyvät asiakasmaksujen muutokset (HE 180/2026): pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon kuukausimaksu saa olla enintään 87,5 (85 vuonna 2026) prosenttia asiakkaan kuukausituloista, joista on tehty

asiakasmaksulaissa säädetyt vähennykset. Jos asiakas on välittömästi ennen pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen alkamista elänyt yhteistaloudessa avioliitossa tai avoliitossa ja hänen tulonsa ovat suuremmat kuin puolison tulot, maksu määräytyy puolisojen yhteenlaskettujen kuukausitulojen perusteella. Tällöin maksu saa olla enintään 43,75 (42,5 vuonna 2026) prosenttia puolisojen yhteenlasketuista kuukausituloista, joista on tehty laissa tarkoitetut vähennykset. Asiakasmaksuhinnastossa prosentit ovat hallituksen esityksen mukaiset, jotka otetaan käyttöön hallituksen esityksen vahvistamisen jälkeen. Muutoin noudatetaan vuoden 2026 laskentaperiaatteita.

Asiakasmaksujen indeksitarkistusten seurauksena asiakasmaksuasetuksessa säädettyjen, pääasiassa terveydenhuollon tasasuuruisten asiakasmaksujen enimmäiseuromäärät nousevat maksun nykyisen määrän mukaan 0,30–8,80 euroa. Vuoden 2027 indeksitarkistuksen jälkeen esimerkiksi terveyskeskuksen lääkärin käyntimaksu nousee 30,20 eurosta 31,00 euroon, sairaalan poliklinikkamaksu 71,30 eurosta 73,20 euroon ja päiväkirurginen maksu 233,80 eurosta 240,10 euroon. Lyhytaikaisen laitoshoidon hoitopäivämaksu nousee 71,50 eurosta 73,40 euroon. Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu on 75,70 euroa.

Indeksitarkistus vaikuttaa myös suun terveydenhuollon maksuihin. Esimerkiksi hammaslääkärin käyntimaksu nousee 19,10 eurosta 19,60 euroon, suuhygienistin maksu 14,80 eurosta 15,20 euroon ja erikoishammaslääkärin maksu 28,10 eurosta 28,90 euroon. Suun terveydenhuollon proteettisiin maksuihin tehdään vastaavat indeksitarkistukset.

Asiakasta suojaa asiakasmaksulain mukainen maksukatto, joka rajoittaa tasasuuruisten terveydenhuollon maksujen sekä lyhytaikaisen laitospalvelun maksujen perimistä kalenterivuoden aikana. Asiakasmaksulain mukaiseen maksukattoon ei tule vuonna 2027 korotusta, vaan pysyy ennallaan. Maksukatto vuonna 2026 on 815 euroa. Maksukaton enimmäiseuromäärästä ei kuitenkaan säädetä asiakasmaksuasetuksessa, vaan asiakasmaksulaissa.

Asiakasmaksulain 11 §:ssä (221/2003) säädetään asiakasmaksun perimättä jättämisestä ja alentamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan sosiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyn mukaan määrätty maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Aluehallitus on linjannut 21.12.2022 § 344 osana vuoden 2023 asiakasmaksuja koskevaa päätöstään, että tasasuuruisiin asiakasmaksuihin myönnetään vapautus ainoastaan velkajärjestelyssä oleville henkilöille maksujärjestelyn voimassaoloon saakka tai korkeintaan 8 kuukaudeksi eteenpäin. Vastaava linjaus sisältyy myös vuoden 2026 asiakasmaksuihin (liite 1, kohta 1.3). Aluehallitus on päättänyt asiakasmaksujen perimättä jättämistä, alentamista ja saatavien poistamista koskevan toimivallan siirtämisestä nimetyille viranhaltijoille päätöksellään 9.3.2023 § 79.

Terveydenhuollon tasasuuruisten asiakasmaksujen huojennusperusteiden mahdollista laajentamista on arvioitava osana hyvinvointialueen kokonaisrahoitusta ja käytettävissä olevia resursseja. Vuoden 2027 hyvinvointialueiden valtion rahoituksessa asiakasmaksumuutosten arvioitu vaikutus on otettu huomioon yleiskatteista valtion rahoitusta vähentävänä tekijänä. Asiakasmaksuista arvioidun lisätulon perusteella hyvinvointialueiden valtion rahoitusta on vastaavasti vähennetty.

Asiakasmaksujen hinnasto on valmisteltu yhteistyössä toimialojen asiantuntijoiden kanssa. Esitettävät asiakasmaksut noudattelevat pääsääntöisesti lainsäädännön mahdollistamia maksimitasoja. Esitys Etelä-Savon hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuiksi 1.1.2027 alkaen on liitteenä 1. Sosiaali- ja terveysministeriön koostama taulukko asiakasmaksulain ja -asetuksen indeksitarkistetuista euromääristä on liitteenä 2.

Vaikutustenarvioinnit sisältyvät hallituksen esitykseen HE 185/2026 sekä STM:n laatimaan yhteisvaikutusmuistioon (21.9.2026).Hyvinvointialue ei erikseen tee omia vaikutustenarviointeja hallituksen lakiesityksistä.

Terveydenhuollon asiakasmaksuihin ehdotetut muutokset 1.3.2027 alkaen

Hallituksen esityksessä HE 185/2026 ehdotetaan terveydenhuollon asiakasmaksuihin uusia maksuja ja eräiden nykyisten maksujen korotuksia 1.3.2027 lukien. Uusia maksuja olisivat erityistutkimusmaksu sekä leikkaus- ja toimenpidemaksu. Lisäksi kuolinpesältä voitaisiin periä maksuja vainajan lääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä ja vainajan säilyttämisestä.

Asetusvalmistelussa terveyskeskuksen avohoidon maksujen enimmäismääriä ehdotetaan korotettavaksi 20 prosentilla sekä sairaalan poliklinikkamaksun ja suun terveydenhuollon maksujen enimmäismääriä 10 prosentilla. Myös uusien maksujen enimmäismääristä säädettäisiin asiakasmaksuasetuksessa.

Etelä-Savon hyvinvointialueen vuoden 2027 asiakasmaksut esitetään vahvistettaviksi 1.3.2027 alkaen hallituksen esityksen ja siihen liittyvän asetusvalmistelun mukaisten enimmäismäärien tasolle. Koska muutoksia koskeva lainsäädäntökäsittely on vielä kesken, päätöksessä otetaan huomioon, että maksujen lopullinen sisältö, enimmäismäärät ja voimaantulo voivat muuttua.

Maksuja sovelletaan 1.3.2027 alkaen vain siltä osin ja sen suuruisina kuin voimaan tuleva lainsäädäntö ja asiakasmaksuasetus ne mahdollistavat, mutta raskauden keskeytyksistä ei peritä uutta erityistutkimusmaksua tai leikkaus- ja toimenpidemaksua.

Mikäli lopullinen sääntely poikkeaa päätöksen perusteena olevasta ehdotuksesta, asiakasmaksut määräytyvät voimaan tulevan sääntelyn mukaisesti. Hallituksen esityksen mukaiset asiakasmaksut ovat liitteessä 3.

Toimivalta Laki hyvinvointialueesta 22.2 §:n 8 kohta, hallintosääntö 8.5 §:n 9 kohta

Hyvinvointialuejohtajan esitys:

Aluehallitus esittää aluevaltuustolle, että aluevaltuusto päättää

1. hyväksyä liitteenä 1 olevan Etelä-Savon hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut 1.1.2027 alkaen;
2. hyväksyä liitteen 3 mukaiset Etelä-Savon hyvinvointialueen terveydenhuollon asiakasmaksut 1.3.2027 alkaen ja
3. valtuuttaa rahoitusjohtajan tekemään kohdissa 1 ja 2 tarkoitettuihin asiakasmaksuihin myöhemmin voimaan tulevasta lainsäädännöstä johtuvat maksujen korotukset ja mahdolliset alennukset sekä muut vähäiset teknisluonteiset muutokset ja korjaukset.

Päätös:

Tiedoksi (kirjaa tähän, kenelle päätös lähetetään tiedoksi)